

PRAVNE POSLEDICE OBSODBE IN REHABILITACIJA

I. PRAVNE POSLEDICE OBSODBE

1. POJEM IN NARAVA PRAVNIH POSLEDIC OBSODBE

- ko obsojenec prestane kazen ima praviloma enake pravice in enak položaj kot vsak drug človek – uživa pravice, določene v ustavi, zakonih in drugih predpisih
- vendar obstajajo po prestani kazni določene omejitve, zaradi česar nekaterih pravic ni mogoče zaupati osebi, ki je bila obsojena zaradi določenega kaznivega dejanja ali na določeno kazen (*nekateri nazivi, nekateri poklici*)
- **pravne posledice obsodbe** so določene omejitve, ki zadenejo obsojenca po prestani kazni (*obsojencu se odvzamejo določene pridobljene pravice ali pa se obsojencu prepove pridobiti določene pravice po prestani glavni kazni*)
- **pogoj za nastanek pravnih posledic obsodbe** je obsodba za določeno kaznivo dejanje ali na določeno kazen
- pravne posledice obsodbe nastanejo ex lege, po samem zakonu, zato pri njih ni možno upoštevati posebnosti posameznega primera in storilca – deležne so kritika kazensko-pravne teorije
- KZ daje splošno pooblastilo, kakšne pravne posledice obsodbe se smejo določiti in ob kakšnih pogojih
- pravne posledice obsodbe ne morejo nastati, če je bila storilcu izrečena denarna kazen, pogojna obsodba, sodni opomin ali če mu je sodišče kazen odpustilo
- za mladoletnika, ne morejo nastati pravne posledice obsodbe, ki prepovedujejo pridobitev določenih pravic, ker bi to otežilo njegovo resocializacijo – de facto za mladoletnike pravne posledice obsodbe ne obstajajo

2. VRSTE PRAVNIH POSLEDIC OBSODBE

- pravne posledice obsodbe, ki se **nanašajo na prenehanje ali izgubo določenih pravic**: nastanejo z dnem pravnomočnosti sodne odločbe, izvršene so s tem, ko nastanejo, obsojenec lahko te pravice kasneje spet pridobi
 - prenehanje opravljanja določenih javnih funkcij ali pooblastil uradne osebe
- pravne posledice obsodbe, ki **obsojencu prepovejo pridobitev določenih pravic**: začnejo učinkovati po tem, ko je obsojenec glavno kazen prestal
 - prepoved opravljanja določenih funkcij
 - prepoved pridobitve določenega poklica
 - prepoved pridobitve določenih dovoljenj ali odobritev, ki jih dajejo državni organi s svojo odločbo
- pravne posledice obsodbe se delijo **glede na to, katere pravice omejujejo**:
 - prizadenejo državljske pravice (*izguba aktivne ali pasivne volilne pravice*)
 - omejijo prostost (*obvezna naselitev v določenem kraju, policijski nadzor*)
 - poklicne prepovedi (*izguba pravice do javne službe, prepoved opravljanja poklica*)
 - prizadenejo lastnino in dedovanje (*prepoved upravljanja lastnega premoženja, dedna nesposobnost*)

3. TRAJANJE PRAVNIH POSLEDIC OBSODBE

- **pravne posledice obsodbe, ki pomenijo prenehanje ali izgubo določenih pravic**: začnejo učinkovati takoj po pravnomočnosti sodne odločbe, niso časovno omejene, vendar jih lahko obsojenec ponovno pridobi
- **pravne posledice obsodbe, ki prepovedujejo pridobitev določenih pravic**: začnejo učinkovati po prestani, odpuščeni ali zastarani kazni, so časovno omejene na najdalj 5 let po prestani, odpuščeni ali zastarani kazni, če ni za posamezne pravne posledice obsodbe z zakonom določen daljši rok

II. REHABILITACIJA

- **rehabilitacija** je poseben institut kazenskega prava, s katerim se obsojencu, ki je prestal glavno kazen, vrnejo vse pravice, ki bi jih imel, če ne bi nikoli bil obsojen (*fikcija o neobsojenosti*)
- **KZ zagotavlja rehabilitacijo** pogojno obsojenim, obsojenim na kazen zapora ali mladotletniškega zapora –po prestani, odpuščeni ali zastarani kazni pridobijo vse pravice, razen pravic, ki jih obsojenci ne morejo pridobiti zaradi izrečenega varnostnega ukrepa ali pravnih posledic obsodbe
- obstajata **2 vrsti rehabilitacije**:
 - **zakonska rehabilitacija**: če obsojenec v določenem ne stori novega kaznivega dejanja, se obsodba ex lege izbriše iz kazenske evidence in prenehajo vse pravne posledice obsodbe, velja za neobsojenega – 2 omejitvi:
 - zakonska rehabilitacija je izključena, če je bil storilec obsojen na zaporno kazen nad 15 let, KZ izhaja iz domneve, da v takih primerih ni upravičeno ustvariti fikcije o neobsojenosti
 - obsodba se ne more izbrisati iz kazenske evidence, dokler obstajajo varnostni ukrepi
 - **sodna rehabilitacija**: sodišče na prošnjo bivšega obsojenca izbriše obsodbo iz kazenske evidence in vzpostavi fikcijo o neobsojenosti v krajšem roku, kot je določen za izbris obsodbe iz kazenske evidence pod pogojem, da obsojenec ni storil novega kaznivega dejanja; obsojenec lahko vloži prošnjo po poteku polovice roka za zakonsko rehabilitacijo, sodišče pri tem upošteva vedenje obsojenca po prestani kazni, naravo kaznivega dejanja in druge okoliščine, ki so pomembne za izbris obsodbe – obsodba se izbriše s sodno odločbo

III. IZBRIS OBSODBE

- vse kazenske obsodbe, ki jih sodišče izreče, se vpisujejo v **kazensko evidenco**
- **podatki iz kazenske evidence** se dajejo pravosodnim organom v kazenskem postopku zoper posamezne storilce, da bi ti organi dobili čimveč podatkov o storilčevem prejšnjem življenju
- obsodba se v določenem roku po izvršitvi, zastaranju ali odpustitvi kazni **izbriše iz kazenske evidence**, če obsojenec v tem roku ne stori novega kaznivega dejanja – izjema so zaporne kazni nad 15 let, ki se ne izbrisajo
- organ, ki vodi kazensko evidenco, je dolžan obsodbo izbrisati, če so izpolnjeni zakonski pogoji za izbris:
 - če potekel je rok, določen za izbris
 - če obsojenec v tem roku ni storil novega kaznivega dejanja

IV. DAJANJE PODATKOV IZ KAZENSKE EVIDENCE

- za **izbrisane obsodbe** velja **fikcija o neobsojenosti**, dajanje in uporaba teh podatkov sta prepovedana
- krog organov in organizacij, ki lahko dobijo **podatke o neizbrisanih obsodbah**, je ozek: sodišče, državno tožilstvo, policija, organi za izvrševanje kazenskih sankcij, pristojni organi, ki sodelujejo v postopku za podelitev amnestije, pomilostitve ali izbris obsodbe
- drugim organom in organizacijam podatki iz kazenske evidence niso dostopni
- izjemoma se dajo **državnim organom, pravnim osebam in zasebnim delodajalcem** na obrazloženo zahtevo:
 - še trajajo pravne posledice obsodbe ali varnostni ukrepi
 - če imajo upravičen, na zakonu utemeljen interes
- posameznik lahko zahteva podatke o tem, da ni bil obsojen oz. kaznovan, če jih potrebuje za uveljavitev pravic